

Морбидитет и морталитет родитеља

Б. Тимотић¹, М. Тимотић², Б. Анђелски Радичевић³

Morbidity and, Mortality of the Parents

B. Timotić, M. Timotić, B. Anđelski Radičević

Сажетак: Свака групација становништва има своје специфичне одлике и социјалне и здравствене проблеме. Ризици оболевања и умирања нису ни приближно исти у појединим узрасним категоријама. Истраживања су показала да су ризици оболевања и умирања највећи првог дана од рођења, прве недеље, прве три недеље, прве године, првих пет година, затим опада све до 15-те године, на поново расте, нарочито после 65-те године.

Циљ рада је да се изучи и сагледа оболевање и умирање родитеља испитаника у току протекле године. У том циљу су анализирани подаци анкетног истраживање које је спровео Институт за јавно здравље Србије.

Резултати анализе су показали да су родитељи испитаника оболевали у високом проценту од појединих обољења. Тако је сваки девети родитељ боловао од неког обољења, а највише од инфаркта миокарда и других болести срца (преко 20%), затим артеријске хипертензије и апopleксије, те рака и гојазности. Родитељи нису боловали у највећем проценту од душевних болести, гојазности, дијабета, рака и других болести. Оболевање углавном расте са узрастом, али оболевање од артеријске хипертензије, дијабета, хиперлипидемије, гојазности и душевних болести је веће у млађем узрасту (до 64 године), него код старијих од 65 година.

У структури узрока смрти највећи проценат отпада на инфаркт миокарда и друге болести срца, затим долази рак, апopleксија, хипертензија, дијабет и друге. Ови узроци

Summary: Each population group has its specific features and social and health problems. The risks of illness and death are not approximately the same in different age categories. Studies have shown that the risks of illness and death are highest in the first days of birth, first week, the first three weeks, the first year, the first five years, then decline until the 15-year, and grow again, especially after the 65-year.

Aim of this paper is to investigate and analyze illness and death of parents of respondents during the past year.

For this purpose, we analyzed the data from the national survey conducted by the Institute of Public Health of Serbia.

The results showed that the parents of respondents in high percentage suffered from certain diseases. One ninth of a parents have suffered from diseases, and most of myocardial infarction and other heart diseases (over 20%), and arterial hypertension and apoplexy, and cancer and obesity. Parents have suffered in the highest percentage of mental illness, obesity, diabetes, cancer and other diseases. Illness generally increases with age, but the illness from hypertension, diabetes, hyperlipidemia, obesity and mental illness is greater in younger age (up to 64 years) but older than 65 years.

In the structure of death causes the highest percentage belongs to the myocardial infarction and other heart diseases, next comes cancer, apoplexy, hypertension, diabetes and others. These causes of death were most common for the mother than the father, and in relation to age, they grow with age.

Key words: morbidity, mortality, parents.

1 Проф. др Бранивоје Тимотић, емеритус, Београд.

2 Прим. др Мирјана Тимотић, емеритус, Београд.

3 Мг рн Биљана Анђелски Радичевић, Стоматолошки факултет Универзитета у Београду.

смрти су заступљенији код мајке него код оца, а у односу на узраст, расту са узрастом.

Кључне речи: морбидитет, морталитет, родитељи.

Увод

Морбидитет представља оболевање становништва и може бити општи и специфични. Општи морбидитет означава укупан број оболелих или обољења у одређеном периоду на дефинисаној територији. Специфични морбидитет се може посматрати по полу, старости, школској спреми, националности, раси, месту боравка и рада и врсти обољења. Инциденција је учесталост новооткривених болести у одређеном временском периоду, а преваленција је укупан број обољења или оболелих у одређеном временском периоду. Овде истичемо да је дефинисање здравља и болести скопчано са бројним потешкоћама. Између ова два појма је немогуће повући јасну границу и одвојити нормално (здро) од ненормалног (болесног).^{1, 2}

Морталитет или умирање становништва представља негативну компоненту природног кретања становништва утичући директно на број становника одређене територије. То је масовна појава, а на висину морталитета утичу бројни фактори – полна и старосна структура, услови животне и радне околине, социоекономске прилике и други.³ Морталитет

становништва се изражава стопом на одређени број становника, онда пропорционалном стопом, по узроцима смрти итд.⁴

Свака групација становништва има своје специфичне одлике и социоздравствене проблеме. Ризик оболевања и умирања није ни приближно исти у појединим узрастима становништва. Истраживања су показала да је ризик највећи:

- првог дана по рођењу,
- прве недеље живота,
- прве три недеље живота,
- прве године живота,
- првих пет година живота,
- затим опада све до петнаесте године, па поново расте нарочито после 65. године старости.

Циљ и метод рада

Циљ рада је да се изуче узроци и интензитет оболевања и умирања родитеља анкетираних лица у Србији.

У том циљу су анализирани подаци анкетног истраживања које је у два наврата (2000. и 2006. године) спровео Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“.

Табела 1: Морбидитет родитеља

Болести и стања	Број		Структура (%)	
	Отац	Мајка	Отац	Мајка
Хипертензија	2513	3635	22,9	29,5
Инфаркт и друге болести срца	2159	2109	19,6	17,1
Гојазност	1392	1420	12,7	11,6
Апоплексија	880	875	8,0	7,1
Хиперлипидемија	848	863	7,7	7,0
Рак	795	801	7,2	6,5
Дијабет	543	768	4,9	6,3
Душевне болести	225	238	2,1	1,9
Друге болести и стања	1633	1601	14,9	13,0
УКУПНО	10988	12310	100,0	100,0

Табела 2: Оболевање родитеља по узрасту

Болести и стања	Родитељи	Структура (%) оболевања по добним групама				
		20–64	65–69	70–74	75+	Свега
Хипертензија	Отац	24,0	18,1	18,7	14,7	22,9
	Мајка	31,6	20,2	21,6	17,5	29,6
Инфаркт и друге болести срца	Отац	19,3	23,3	21,4	18,6	19,7
	Мајка	16,4	21,9	20,0	19,9	17,1
Гојазност	Отац	14,6	3,0	4,6	3,5	12,7
	Мајка	12,5	6,0	8,0	6,6	11,5
Апоплексија	Отац	7,5	11,5	9,8	9,7	8,0
	Мајка	6,4	11,2	11,3	8,3	7,1
Хиперлипидемија	Отац	8,8	3,2	1,7	2,1	7,7
	Мајка	7,8	3,2	2,5	3,1	6,9
Рак	Отац	7,2	8,7	6,8	6,0	7,2
	Мајка	6,0	9,2	8,4	8,8	6,5
Дијабет	Отац	5,4	2,2	2,9	2,7	4,9
	Мајка	6,6	4,4	5,4	3,1	6,2
Душевне болести	Отац	2,2	1,4	1,1	1,4	2,0
	Мајка	2,0	1,5	1,7	1,8	1,9
Друге болести и стања	Отац	11,0	28,6	33,0	41,3	14,9
	Мајка	10,7	22,4	21,1	30,9	13,2
УКУПНО	Отац	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Мајка	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Табела 3: Број и структура морбидитета оца и мајке у задњој години

Болести и стања	Родитељи	Број анкетираних				Структура (%) морбидитета			
		Да	Не	Не зна	Свега	Да	Не	Не зна	Свега
Хипертензија	Отац	405	1282	517	2204	21,4	10,2	9,9	11,2
	Мајка	453	1274	472	2199	20,8	10,0	9,9	11,2
Инфаркт и друге болести срца	Отац	329	1221	643	2193	17,4	9,7	12,3	11,2
	Мајка	433	1202	559	2194	19,9	9,4	11,7	11,2
Гојазност	Отац	198	1463	531	2192	10,5	11,6	10,1	11,1
	Мајка	229	1482	479	2190	10,5	11,6	10,0	11,1
Апоплексија	Отац	48	1561	583	2192	2,5	12,4	11,1	11,2
	Мајка	94	1557	543	2192	4,3	12,2	11,4	11,1
Хиперлипидемија	Отац	46	1418	726	2190	2,5	11,3	13,9	11,1
	Мајка	64	1469	661	2194	3,0	11,6	13,8	11,2
Рак	Отац	140	1487	564	2191	7,4	11,8	10,8	11,1
	Мајка	193	1509	488	2190	8,9	11,9	10,2	11,1
Дијабет	Отац	68	1594	526	2188	3,6	12,7	10,1	11,1
	Мајка	148	1558	485	2191	6,8	12,2	10,2	11,1
Душевне болести	Отац	26	1635	529	2190	1,4	13,0	10,1	11,1
	Мајка	36	1666	485	2187	1,7	13,1	10,1	11,1
Друге болести и стања	Отац	629	913	611	2153	33,3	7,3	11,7	10,9
	Мајка	524	1012	607	2143	24,1	8,0	12,7	10,9
УКУПНО	Отац	1889	12574	5230	19693	100,0	100,0	100,0	100,0
	Мајка	2174	12729	4779	19680	100,0	100,0	100,0	100,0

Табела 4: Узроци смрти родитеља по добним групама

Болести и стања	Родитељи	Структура (%) узрока смрти по добним групама								
		До 29	30–39	40–49	50–59	60–64	65–69	70–74	75+	Свега
Хипертензија	Отац	12,9	15,6	22,8	29,4	30,5	34,2	27,3	26,1	27,0
	Мајка	13,6	19,1	23,2	25,5	24,0	29,0	28,7	38,0	31,1
Инфаркт и друге болести срца	Отац	3,7	3,6	3,5	5,7	4,9	6,4	6,1	5,7	5,3
	Мајка	1,7	5,2	4,8	7,5	6,9	7,4	8,5	5,3	6,2
Гојазност	Отац	2,5	3,8	4,0	7,7	9,2	10,8	11,2	10,1	8,8
	Мајка	4,2	2,3	8,2	9,1	14,0	14,4	13,5	8,3	9,9
Апоплексија	Отац	2,5	3,6	2,4	3,4	4,1	3,6	3,8	2,8	3,3
	Мајка	3,4	1,7	3,5	3,9	4,2	4,9	4,9	3,6	3,9
Хиперлипидемија	Отац	1,8	3,2	1,8	2,3	3,7	1,8	2,4	2,8	2,6
	Мајка	4,2	2,9	2,5	2,9	4,0	2,5	2,2	2,3	2,6
Рак	Отац	4,3	4,1	12,6	16,9	12,9	14,4	11,5	7,0	10,9
	Мајка	7,6	9,3	19,0	18,6	17,7	12,6	10,0	5,5	10,1
Дијабет	Отац	1,8	3,2	2,0	2,3	2,6	1,5	2,8	2,1	2,3
	Мајка	0,9	2,3	2,9	3,1	2,7	2,3	2,3	2,0	2,3
Душевне болести	Отац	3,0	3,2	3,1	2,3	2,6	1,8	2,7	2,4	2,5
	Мајка	2,5	5,2	3,5	2,5	2,5	2,9	2,5	2,0	2,5
Друге болести и стања	Отац	67,5	59,7	47,8	30,1	29,5	25,5	32,2	41,0	37,3
	Мајка	61,9	52,0	32,4	26,9	24,0	24,0	27,4	33,0	31,2
УКУПНО	Отац	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
	Мајка	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Резултати и дискусија

Према подацима **табеле 1.** и отац и мајка су најчешће боловали од артеријске хипертензије, с тим што је мајка боловала у знатно већем проценту него отац. На другом месту код оба родитеља су инфаркт и болести срца, а затим долазе гојазност, апоплексија, хиперлипидемија, рак и друге. Као што се види, у морбидитету доминирају хроничне масовне болести дегенеративног карактера.

Из **табеле 2.** се види да са узрастом расте проценат оболевања, како оца, тако и мајке. Али кад је у питању морбидитет од хипертензије, дијабета, хиперлипидемије, гојазности и душевних болести, већи проценат отпада на узраст до 64 године, него оних старих 65 и више година.

Као што се из **табеле 3.** види сваки девети родитељ је боловао од неког обољења, а највише од инфаркта и других болести срца (преко 20%), затим хипертензије и апоплексије, те рака и гојазности. Највећи проценат родитеља није боловао од душевних болести, гојазности, дијабета, рака, хиперлипидемије, апоплексије и инфаркта.

Према подацима **табеле 4.** најчешћи узроци смрти оба родитеља су инфаркт миокарда и друге болести срца, а затим рак, а онда следе апоплексија, артеријска хипертензија, дијабет и други. Сви ови узроци су знатно заступљенији код мајки него код очева. У односу на узраст родитеља ови узроци смрти расту са узрастом.

Закључак

У задњој години родитељи испитаника су боловали у високом проценту. Сваки девети отац и мајка су боловали од неког обољења, а највише од инфаркта миокарда и других болести срца (преко 20%), затим хипертензије и апоплексије, те рака и гојазности. У највећем проценту родитељи нису боловали од душевних болести, затим гојазности, дијабета, рака, артеријске хипертензије, апоплексије и инфаркта миокарда.

Посматрано по узрасту оболевање углавном расте са узрастом и то и оца и мајке. Међутим, оболевање од артеријске хипертензије, дијабета, хиперлипидемије, гојазности и ду-

шевних болести је веће код млађих од 64 године него код старијих од 65 година.

У структури оних родитеља који су боловали у задњој години, и отац и мајка су најчешће боловали од хипертензије и инфаркта и других болести срца, а затим гојазности, апоплексије, хиперлипидемија, рака и других, односно хроничних масовних дегенеративних болести.

Литература

1. Обрадовић М. и сар.: Узроци смрти старих особа. Геронтологија, 2006; 1: 150–153.
2. Тимотић Б. и сар.: Социјална медицина, Веларга, Београд, 2000.
3. Тимотић Б.: Увод у медицину, Elit medica, Београд, 2004.
4. Тимотић Б, Јањић М: Примарна здравствена заштита Elit medica, Београд, 2004.